

Zakaj obstajajo javne dobrine?

Nepopolnost trga je eden od vzrokov za obstoj javnih financ.

V družbi obstajajo javne dobrine. To so tiste dobrine, ki jih brezplačno zagotavlja država oziroma državne ustanove. Zakaj so lahko določene dobrine ali storitve brezplačne? Na to vprašanje bomo najlažje odgovorili s primerom, ki ga vsi poznate. Srednja šola je za učence in starše sicer brezplačna, kar pa ne pomeni, da ni stroškov. Vsaka šola za svoje delovanje potrebuje sredstva in delovno silo. Pri tem je pomembno dvoje. Prvič, šolanje je storitev, ki je pomembna za razvoj družbe in gospodarstva, zato izključitev posameznika iz šolskega sistema ni zaželena. Drugič, dodatni stroški enega učenca so skoraj enaki nič, zato je z vidika stroškov nesmiselno onemogočiti šolanje dodatnemu učencu.

Za javne dobrine torej velja, da posameznika ni smiselno izključiti iz potrošnje teh dobrin, ker:

▯ **so dodatni stroški njegove oskrbe enaki nič.**

Kdaj govorimo o pozitivnih ali negativnih zunanjih učinkih?

pozitivne zunanje učinke. Take storitve država spodbuja in tudi sama financira njihovo oskrbo. Obstajajo tudi dobrine in storitve, ki povzročajo **negativne zunanje učinke** in to ne glede na to, ali so javne ali zasebne.

O pozitivnih zunanjih učinkih torej govorimo, kadar potrošnja ene osebe prinaša njej koristi tako, da zadovolji njeno potrebo, hkrati pa prinaša koristi tudi drugim osebam.

O negativnih zunanjih učinkih govorimo, kadar potrošnja ene osebe njej prinaša korist tako, da zadovolji njeno potrebo, koristnost drugih oseb se ob tem zmanjšuje.

Potrošnja poraja pozitivne in negativne zunanje učinke.

Naštejte nekaj dobrin ali storitev, ki povzročajo negativne zunanje učinke!

Avto- izpusni plini
cigareti – škodljivi za zdravje

Kdaj ima podjetje na trgu monopolni položaj? Navedite primer monopolista!

nepopolna konkurenca je razlog za "vmešavanje" države. Na trgu namreč obstajajo tudi t.i. monopolisti. Gre za podjetja, ki proizvajajo ali prodajajo take dobrine, po katerih je veliko, družbeno zaželjeno povpraševanje, konkurence pa praktično nimajo. Taka podjetja so običajno vsaj delno v državni lasti ali pa njihove cene delno določa država

Kdaj govorimo o negotovosti? Navedite primer javne storitve, ki obstaja zaradi tržne negotovosti!

**Kadar tveganja ne moremo oceniti, govorimo o negotovosti.
Tudi negotovost je eden od vzrokov za nepopolno delovanje trga.**

Obstajajo tudi dobrine in storitve, ki za trg niso zanimive. Zavarovalnice nam ponujajo celo vrsto življenjskih, nezgodnih in zdravstvenih zavarovanj, vendar med njimi nobena ne ponuja celotnega osnovnega zdravstvenega zavarovanja. Za nastanek določene oblike zavarovanja morajo biti izpolnjeni nekateri pogoji. Prvi pogoj je, da obstaja dovolj veliko število posameznikov, ki so se pripravljene zavarovati oziroma jim preti neka skupna nevarnost. Drugi pogoj je, da je zavarovalnica sposobna oceniti morebitno škodo. Tretji pogoj, ki je neposredno povezan z določitvijo cene zavarovanja oziroma zavarovalne premije, je ocena tveganja

Naštejte in opišite 3 funkcije javnih financ!

alokacijska funkcija oziroma razporeditvena funkcija javnega sektorja.

prerazdelitvena funkcija. Dohodek se od premožnejših razporeja k manj premožnim, ker premožnejši plačujejo višje davke kot manj premožni. prerazdelitvene funkcije so koristi, ki jih imamo posamezniki od javnega sektorja.

Obe funkciji se nanašata na javne izdatke, Za zagotavljanje teh dveh funkcij država prisilno pobira davke in prispevke tako od posameznikov kot od podjetij.

Država z javnimi financami opravlja naslednje funkcije:

- ▣ pobiranje davkov in prispevkov,
- ▣ davke in prispevke nameni za porazdelitev,
- ▣ davke in prispevke nameni za zagotavljanje javnih dobrin.

Fiskalna politika je pomemben del javnih financ.

S fiskalno politiko država uravnava proračun in davke

Katere vrste javnih prihodkov poznate?

razlika med davki in prispevki? **Davki so prisilni odvzem našega dohodka,** pri čemer v zameno neposredno ne pričakujemo protiuslug. Drugače je s prispevki. **Vplačilo prispevkov nam daje določene pravice,** saj nam omogoča brezplačno osnovno zdravstvo, šolstvo, bolniške, pokojnine, nadomestila za brezposelnost in podobno

država pobira takse, prodaja svoje premoženje, razpolaga z dobičkom javnih podjetij. Te prihodke imenujemo **nedavčni prihodki** javnega sektorja in so v primerjavi z davčnimi prihodki skromni

Javni prihodki so prihodki države.

Ločimo davčne in nedavčne javne prihodke.

Zanesljivost pomeni, da že vnaprej vemo, koliko davka bomo morali plačati od našega dohodka.

pravičnost in pomeni, da mora vsak od nas prispevati pravičen delež davkov in prispevkov pobiranje davkov in prispevkov **čim enostavnejše in s tem tudi čim cenejše** tako za državo kot za davčne zavezanca.

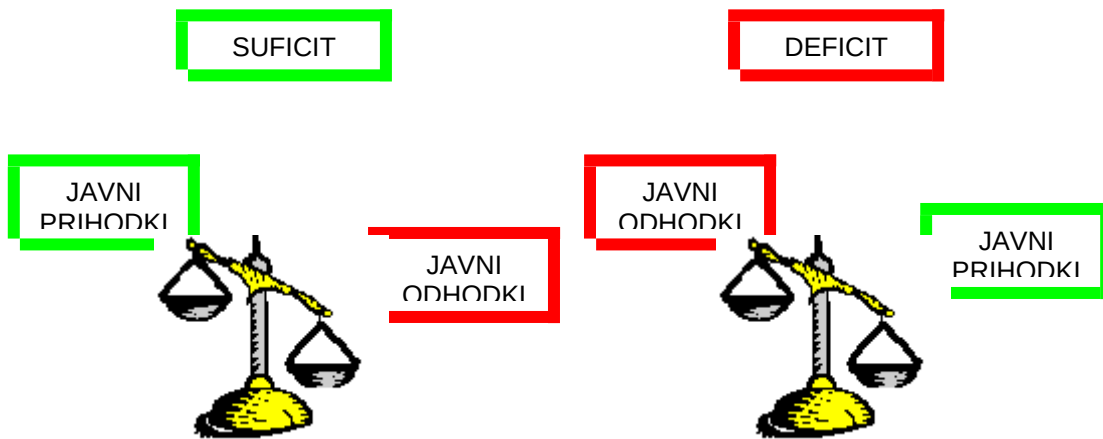

Zanesljivost, pravičnost, ekonomska učinkovitost in enostavnost so zaželene lastnosti davčnega sistema.

Koliko prispevkov za pokojnine bi vplačali v državno blagajno, če bi bila vaša bruto plača ves čas zaposlitve 1.500,00 EUR mesečno, stopnja prispevkov za pokojnine bi znašala skupaj 24,35 %, delali bi 40 let? Koliko bi vam pripadalo na mesec, če bi bili upokojeni natanko 20 let in bi lahko dobili izplačano, kolikor ste vplačali?

Naštejte štiri sestavne dele javnih financ oz. "proračuna"!

za državo velja, da so javni izdatki so običajno višji od javnih prihodkov. V tem primeru govorimo o **proračunskem primanjkljaju** oziroma fiskalnem deficitu. Če bi bili javni prihodki višji od javnih izdatkov, bi govorili o **proračunskem presežku** oziroma fiskalnemu suficitu.

Zaradi slabega nadzora in pomanjkanja zaposlenih na davčni upravi se veliko samostojnih podjetnikov spretno izogiba plačevanju davčnih obveznosti. Katere lastnosti bi morali izboljšati v našem davčnem sistemu? Kaj pomeni pomanjkanje teh lastnosti za družbo?